

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT 2021

LOKALHISTORISK ARKIV

STUBBEKØBING

Lokalhistorisk Arkivs Årsskrift 2021

Udgivet af
Lokalhistorisk Forening Stubbekøbing

Redaktion:
Foreningens bestyrelse

Opsætning & lay-out:
Arkivlederen

Tryk:
Toptryk Grafisk

ISSN 0109 - 2162

ÅRSSKRIFT 2021

**LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING**

Indholdsfortegnelse

Tekst til forside og side 1.....	side 4
Forord.....	side 5
Vestergade 21 - 41.....	side 6
Flystyrtet i Østerskoven i 1949 <i>Af Karin Suhr Rasmussen.....</i>	side 13
Svend Hammershøis sommer 1903 i Halskov og Horbelev Præstegård <i>Af Tove Jørgensen, cand.mag., Kolding.....</i>	side 19
Bevaringsværdige huse i Stubbekøbing 1914-1915 <i>Fotograferet af Hugo Matthiessen.....</i>	side 44
Indleveringer til Lokalhistorisk Arkiv.....	side 66
Lokalhistorisk Arkivs beretning 2020 <i>Af Karin Suhr Rasmussen.....</i>	side 70
Lokalhistorisk Forenings beretning 2020 <i>Af Solvejg Mølbjerg.....</i>	side 75

Tekst til forsiden

Stenhøjen på marken overfor Halskov Vænge, hvor Svend Hammershøi tilbragte sommeren 1903 og flere gange omtaler stenhøjen i sin dagbog.

Tekst til side 1

Den 22. august fejrede "Liv i Stubbekøbig" sammen med byens foreninger og borgere, at vi nu måtte være sammen igen efter lang tid med corona-restriktioner.

Det markeredes bl.a. i pavillonen med en lille udstilling om Anlægget.

Forord

Den store artikel i år er skrevet af Tove Jørgensen, der også sidste år bidrog med en stor artikel, nemlig om pastor Munkebo i Horbelev, og lige som sidste år er det en dagbog, der har inspireret Tove Jørgensen. Denne gang er det maler og keramiker Svend Hammershøis dagbog fra sommeren 1903, hvor han opholdt sig i Halskov og i Horbelev præstegård.

Desuden er der lidt bygningshistorie fra Vestergade og museumsinspektør Hugo Matthiessens fotografier af bevaringshuse i 1915.

Flystyrtet i Østerskoven i 1949 er en dramatisk historie, som vi har en del dokumentation om, og som blev lidt aktuel igen, da den dræbte pilots søn har gjort opmærksom på begivenheden ved at markere stedet med opslag og blomster.

Sidst i Årsskriftet lidt om de nogle af de indleveringer, vi har fået i år på trods af nedlukning og respekt for coronaen.

Og så er der selvfølgelig som sædvanlig beretningerne fra generalforsamlingen, som i år først blev afholdt i juni pga. coronarestriktionerne.

Vestergade 21 - 41.

Billederne herover viser Vestergades sydside fra Bagergade til Elversvej, som vi kender den, og som den har set ud de sidste 50 år, dog med mere liv i de nu lukkede butikker.

Hvis man går yderligere 20 år tilbage, til omkring 1950, lå der her en række forretninger, startende med P. Olsens herremanufaktur, på hjørnet af Bagergade til "Schous Sæbehus" på hjørnet af Elversvej.

Peter Olsen i døren til sin forretning på hjørnet af Vestergade og Bagergade i 1890.

”P. Olsens Herretøj” havde 100 års jubilæum i 1980.

Den lave bygning efter ”P. Olsen” er ”Hotel Sjælland”, som ikke eksisterede i 1950, men som vi alligevel viser et billede af.

Gavlen af P.W. Wulffs magasin er også et ældre billede - Hotel Sjællands skilt anes i baggrunden.

Man kan også ane, at der ligger et hus lige før magasinet, og her lå omkring 1940/50 en blomsterforretning ved navn "Crysanta".

Herunder et overblik med magasinet med bræddegården, det lille hus med "Crysanta" og "Fortunen".

1959 forsvandt Bygningerne, der havde huset "Hotel Sjælland", magasinet og "Crycanta", da Wulff flyttede sin virksomhed fra hjørnet ved Torvet til Vestergade, hvor man i forvejen havde trælastafdelingen.

I den nye bygning åbnede man isenkramforretning.

"Fortunen" var indtil 1960 den dominerende bygning på strækningen. Længst mod øst var der en port ind til gården, hvorefter man kom til Barber Larsen og derefter til Bager Schjelde, der var en af byens 7 bagerbutikker. Til gengæld kunne man ikke købe brød eller kager hos købmændene. Efter bageren lå Kiosken. Resten af huset mod vest og tilbygningen mod syd i gården var indrettet til lejligheder.

I 1800-tallet var der hotel i bygningen. Da Benzons gård på Vestergade 10 i 1899 blev solgt, blev den ombygget til hotel med ny stor sal, og da hotelejereren fra "Fortunen" flyttede til det nye hotel tog han navnet "Freys Hotel" med.

*Fortunen på
et ældre foto
fra 1914*

*- og efter
branden i
1961*

I 1961 brændte Fortunen og grunden lå ubebygget hen i en del år, indtil P.W.Wulff i 1976 kunne indvi det nye byggemarked.

Radioforhandler Ove Pedersen og installatør David Møller havde forretning i Vestergade 35.

Det var her man i 1950'erne kunne stå på fortovet og se de store begivenheder i fjernsynet.

I det lille lokale øst for porten havde Frk. Thomsen broderiforretning. I 1920'erne lå her en Irma.

I Vestergade 37 havde Nordfalsters Bank lokaler i næsten 20 år, 1913-1932, hvorefter der blev bibliotek. Stubbekøbing Bibliotek lå her til 1964, hvor det flyttedes til skolen. Ejendommens gavlkvist blev tilføjet i 1919.

I 1970 blev ejendommen en del af Elverkroen.

Mellem biblioteket og Vestergade 39 lå en lille tilbygning med en fiskehandel.

I nr.39 var der først Kjørups Viktualieforretning og ved siden af den fru Jespersens grønhandel.

Da grønhandlen lukkede omkring 1960, indrettede Kjørup spisehus i lokalet

Gaden set fra øst, hvor Schous Sæbehus lå på hjørnet af Elversvej fra 1945 til 1967, hvor Sten Kjørup købte ejendommen og etablerede den første del af Elverkroen.

Billedet er fra omkring 1965.

Elverkroen på hjørnet af Vestergade og Elversvej i 1996.

Litteratur:

Huse i Stubbekøbing, udgivet i 1986

P.W.Wulff 200 år, 1801-2001

Nordfalsters Bank, 1895-1945

Flystyrtet i Østerskoven i 1949

Af Karin Suhr Rasmussen

I efteråret 2020 blev flere personer, der færdedes i skoven opmærksomme på, at der var sat en seddel og blomster op på et træ ikke så langt fra skrænten syd for Stubbeshage. Sedlen er en side af en hollandsk avis, hvor der bliver fortalt om et flystyrt, der skete på dette sted den 17. januar 1949.

Foto: Tage Jensen

Det hollandske fly var på vej til Oslo, hvor flyets passager, formanden for det hollandske arbejderparti og medlem af parlamentet, Koos Vorrink skulle mødes med den norske statsminister for at oplyse ham om arbejderpartiets stilling til krigen i Indonesien.

I flyet var der desuden 1.piloten Rudolf Protiva og 2.piloten W.F. de Jong. Begge blev dræbt ved styrtet, mens Koos Vorrink havde brud på højre arm og ben samt på ryggen.

Ulykken skete sikkert på grund af, at flyet i det mørke og regnfulde vejr kom ud af kurs over vandet og ramte træerne, da det fløj ind over skrænten. Den blev massivt omtalt i pressen de følgende dage, og vi har en del avisartikler og beretninger om ulykken på Lokalhistorisk Arkiv. Der blev fortalt om besøg på sygehuset af familien og af repræsentanter for den hollandske regering, ligesom der de første dage blev berettet om Koos Vorrings tilstand, temperatur og puls. Maribo Amtsråd sendte blomster til den sårede og kranse til de dræbtes bårer.

En del af det havarerede fly.

Den tilskadedekomne Koos Vorrink

Hans Anker Nielsen, Stubbehage var den første, der kom til ulykkestedet, og han har efterfølgende beskrevet, hvordan han oplevede ulykken:

Den 17. januar 1949 kl. ca. 21.15, sad vi og hyggede os i huset på Stubbehage i Østerskoven.

Petroleumslampen sendte sit - lidt søvnige - lys ud i stuen, og ilden buldrede hyggeligt i kakkellovnen. Jeg var i færd med at bringe orden i et antal fotos, som længe havde ventet på en plads i albummet.

Pludselig blev roen forstyrret af motorstøj fra et luffartøj ude over havet. Da det var usædvanligt lavt nede, gik vi ud for evt. at se maskinen, som strøg forbi i sydlig retning. "Den har ikke meget luft under vingerne - men han må vel vide, hvad han gør" tænkte jeg. I samme nu blev motorerne speedet kraftigt op, der lød en uhyggelig bragen af sønderbrudte materialer, derpå stilhed.

Vi var ikke i tvivl om, at der var sket en ulykke.

Jeg fik hurtigt fat i lommelygte og frakke - regnede gjorde det, og mørkt var det jo også.

Jeg løb af den smalle sti, der fører fra Stubbehage til Hesnæs, men regnede med, at der allerede var folk ved maskinen, idet jeg

gik ud fra, at styrtet var sket meget nærmere Hesnæs. Det skulle imidlertid vise sig, at jeg var den første på stedet.

Da jeg havde løbet 3-400 meter kunne jeg - i lygteskæret - se hvide mærker på træerne, hvor barken var skrabet af, flere grene var brækket af og et par, ret tykke træer knækket. Ikke langt fra stien lå flyets afbrækkede hale, længere inde resten af maskinen. Der var en kraftig stank af benzin. ”bare der ikke udbryder brand” tænkte jeg, da jeg nærmede mig. Jeg kunne høre lyde som af mumlende stemmer. ”Åh, heldigvis er de levende” .

Nået helt hen til vraget, opdagede jeg, at lydene stammede fra en mand, der lå på jorden. Han klagede sig, men var ikke ved bevidsthed og reagerede ikke, da jeg skubbede et par sædehynder ind under ham.

En anden mand lå lidt derfra med hovedet mod en af motorene, han kunne ikke hjælpes.

Jeg havde nu kun et at gøre, hente hjælp hurtigst muligt. Nærmeste beboelse var skovridergården i Hesnæs. En forstelev åbnede døren på min banken, hvorefter skovrider Smith kom tilstede.

Det viste sig, der var vanskeligheder med telefonforbindelsen, så eleven måtte i byen for at tilkalde læge, ambulance m.v.

Smith og jeg hastede derefter ad stien tilbage til vraget. Her var alt heldigvis uforandret.

Jeg var ellers betænkelig ved at efterlade den tilskadekomne alene, medens jeg løb efter hjælp. Hvis han kom til bevidsthed og i sin forstumlede tilstand bevægede sig bort fra vraget, kunne det i det tætte mørke blive vanskeligt at finde ham igen.

Manden lå stadigvæk og mumlede, et par ord lød som tyske og på spørgsmålet, om han var tysker, svarede han ”nej, jeg er hollænder”, derefter spurgte han, om han var i Tyskland. Da han fik svaret, at det var Danmark, udbrød han ”gudske lov, hos mine venner i Danmark”.

Imidlertid ankom redningsmandskabet og læge Knud Rasmussen, Horbelev, som straks tog sig af den tilskadekomne.

En tredje person, som lå længere borte, blev først fundet, da folkene med nødbelysningen kom tilstede. Denne mand var også dræbt på stedet.

Da de opkørte sideveje umuliggjorde bilkørsel, måtte de forulykkede bæres på bårer til ambulancerne - en strækning på ca. ½ km. Politiet kom også til stede, de tog vare på en del breve, der lå i den delvist knuste kabine.

De dræbte besætningsmedlemmer var, ifølge Stubbekøbing Avis fra den 18. januar 1949, maskinens fører den hollandske pilot de Song og den polskfødte telegrafist Prowita.

Avisen må åbenbart have fået forkerte oplysninger angående de to besætningsmedlemmer, som det vil fremgå af følgende:

I juni 1990 modtog jeg - meget overraskende - et brev afsendt fra det daværende Tjekkoslaviet, nærmere byen Brno. Det var underskrevet Zdeněk Protiva. Protiva skriver, at han er søn af den pilot, som mistede livet ved flystyrtet på Falster 17. jan. 1949.

Han skriver endvidere, at han agter at foretage en rejse til Falster i årets løb og gerne vil træffe os. Vores adresse har han fået gennem borgmesteren i Stubbekøbing.

Jeg svarede, at han var velkommen, og at jeg gerne ville vise ham ulykkesstedet, dog måtte vi aftale et tidspunkt for mødet, da vi i løbet af sommeren ville være bortrejst på ferie.

Herefter hørte vi ikke mere, før vi i september 1992, netop hjemkommen fra en ferierejse, modtog en hilsen fra ham gennem vor nabo, som da havde vist ham stedet, hvor hans fader omkom.

Den 20. maj 1994 kom han, under en forretningsrejse, på et kort uanmeldt besøg, og endelig lykkedes det at træffes.

Han ytrede ønske om, muligvis at få opsat en mindeplade for sin fader i skoven.

Man må vel af det ovenstående gå ud fra, at Protiva var piloten, ifølge sønnens omtale af ham.

Koos Vorrink besøgte os efter hospitalsopholdet i Nykøbing F. Han takkede for hjælpen og overrakte en bog med smukke fotos af hollandske landskaber.

I bogen stod:

”Zur erinnerung am 17. januar 1949.

Nyk. F. 9. juni 1949.

Koos Vorrink

I februar modtog Hans Anker Nielsen og skovrider Smith en tak fra det hollandske flyveselskab Aero-Holland gennem deres generalagentur i Danmark, familien Vorrink sendte en jule- og nytårshilsen gennem politiet, og Knud Rasmussen fik tak for sin indsats fra den hollandske minister Willem van Lennep.

Vi har Knud Rasmussens indberetning til Statens Luftfartstilsyn på Lokalhistorisk Arkiv.

De to piloter, der mistede livet ved ulykken, blev et par dage efter ulykken overført til København og derfra fløjet til Amsterdam. Piloten, Rudolf Protiva, var født i Tjekkoslaviet. Han var 40 år, gift og havde to børn.

Før 1939 havde han fløjet i Tjekkoslaviet, men under 2. Verdenskrig fløj han for Royal Air Force.

I 1947 blev han ansat hos Aero-Holland.

Efter ulykken flyttede hans hustru med de 2 små børn til Tjekkoslaviet, og først efter Sovjetunionens opløsning i 1991 blev det muligt for sønnen at rejse og dermed besøge stedet, hvor hans far forulykkede, da han var 1 år. Han har siden besøgt stedet flere gange

Træet med blomsterne og avissiden er blevet bemærket af flere,

der færdes i skoven, og da en af dem henvendte sig til TV ØST med sin opdagelse, resulterede det i, at der i regionaludsendelsen den 20. marts i år var et indslag både fra træet i skoven og fra Lokalthistorisk Arkiv.

Foto Tage Jensen

Som Den ældre Edda og Hostrups Comedier

Svend Hammershøis sommer 1903 i Halskov og Horbelev Præstegård

af Tove Jørgensen, cand.mag., Kolding

I foråret 2016 købte jeg på Lauritz.com en gæstebog, der har tilhørt Magdalene og Niels Chr. Munkebo, som var præstepar i Horbelev på Falster fra 1895 til 1921. Om dem fortalte jeg i ÅRSSKRIFT 2020 (s. 5-48) med udgangspunkt i Munkebos egne erindringer. I det følgende er det en gæst, nemlig kunstneren Svend Hammershøi, der beskriver sin sommer på Falster for mere end 100 år siden.

Jeg købte den gamle gæstebog, fordi Svend Hammershøi, som jeg tidligere har beskæftiget mig med, har tegnet i den som tak for et langt ophold i præstegården i sommeren 1903. På Det Kgl. Bibliotek fandt jeg så Svend Hammershøis fornøjelige skildring af sit ophold dels på en bondegård i Halskov og dels i Horbelev Præstegård, som han fortæller om i det følgende.

Sommeren 1896 tilbragte brødrene Hammershøi sammen, hvor de malede i den særprægede oldtidsskov, Halskov Vænge:

Tv. Vilhelm Hammershøi. Maleri: "Store Træer. Halskov Vænge, Falster". 1896. 84,5x85 cm. Privateje.

Th. Svend Hammershøi: Litografi: "Skovparti fra Falster". 1896. 28,7x39,7cm

*Vilhelm Hammershøi: Interiør med læsende ung mand
(broderen Svend Hammershøi) Den Hirschsprungske Samling.*

Svend Hammershøi var 29 år i sommeren 1903 og så omtrent ud som på Vilhelm Hammershøis maleri af den læsende unge mand, som han havde stået model til fem år før. Til daglig boede han på Frederiksberg sammen med sin søster Anna og sin mor. Hans bror Vilhelm og dennes kone Ida (født Ilsted og søster til Peter Ilsted) boede tæt ved dem, og de havde næsten daglig kontakt. Omgangskredsen bestod mest af kunstnerne. De havde fine vaner, var vant til at spise og drikke godt. Fx fortæller Svend, at han har været til selskab hos Vilhelm og Ida, hvor de får østers og rensdyrsteg. Kort sagt: Svend Hammershøi var bymenneske (boede hele sit liv på Frederiksberg), var æstet og livsnyder. Det kan være nyttig viden for at forstå hans undrende observationer under nedenstående møde med Falster – hvad enten det drejer sig om for ham ukendte bønder

eller om det eksotiske liv i en præstegård.

I sin dagbog for 1903 fortæller Svend Hammershøi om sommerens oplevelser. De er nedfældet efter at han er vendt tilbage til sine kendte og trygge rammer på Frederiksberg:

I juni 1903 boede jeg ude ved Halskov, som har haft saa stor Betydning for mig; jeg kan nu roligt sige, at jeg ikke blev skuffet og er vendt derfra med stort Udbytte.

Peter Ilsted skaffer ham logi på en gård, der på to sider er omgivet af en skov...

Jeg blev meget venlig og gjæstfrit modtaget hos Peter Ilsted, dog nu har jeg ikke ro paa mig inden jeg er ved mine Ønskers Maal, Halskov drager mig stærkt allerede samme Dag er jeg hernede for at se mig om efter Logi heldigvis har jeg Peter Ilsted og Kone med, at snakke med Bønderne er ikke nogen let Sag var jeg kommen alene derud var jeg ikke kommen til at bo noget Sted. Jeg kommer nu efter lange og besværlige Forhandlinger til at bo det bedste Sted, der er herude, alene hvad Beliggenhed angaar, saa tæt ved Skoven som jeg kan ønske det og alligevel langt nok herfra til ikke at føle sig trykket af de store alvorlige Træer.

Gaarden er paa to Sider omgivet med Skov, mod Syd den milelange Skov, der strækker sig langs Kysten, helt oppe fra Grønsund og

og ned forbi Kortzelitze. Ud for Gaarden hvor jeg bor, staar kun enkelte større Træer i Skoven, Resten er fældet og et tæt Krat af Underskov er ved at skyde i Vejret, derfor er Udsigten her mod Syd temmelig fri og aaben, fra Vinduet i mit lille Kammer har jeg først Haven med enkelte Træer, derpaa kommer Marken og Skoven hvor de enkeltstaaende Bøge tegner sig med deres slanke Stammer og fine Former mod Luften, imellem Træerne ser jeg Østersøen.

I vestlig retning ser jeg ind over Falster, her er en vid Udsigt da Gaarden ligger temmelig højt; ser jeg i denne Retning har jeg i Forgrunden en stor Kæmpehøj med en stor Bøg der tegner sig med sine Løvmasser og forgrening imod Luften, bag Højen sænker Terrænet sig temmelig brat og man ser langt ud over Landet ned imod Cortselitze og Skoven deromkring; henimod Aften har dette Landskab især en stor Skønhed over sig...

Gaarden hvor jeg bor er lille, men ganske hyggelig og malerisk, jeg behersker den ene Halvdel af Stuehuset, i Storstuen intager jeg mine Maaltider, Gulvet er meget primitivt af stampet Ler og frembyder mange Overraskelser i Retning af Bakker og Dale det er jevnt bølgende som selve Falster, her er tre Fag Vinduer med smaa solbrændte grønne Ruder, igjennem disse ser jeg ud over Haven med dens gamle Frugtræer. Langs Væggene staar her store Klædeskabe og under Vinduerne svære Kister herlig bemalt med fantastiske Blomster en af de hvidkalkede Vægge er helliget Familien, her hænger gamle Fotografier og Fødselsminder i Glas og Ramme der med store kunstige Bogstaver forkynder at Hans Peter Hansen er født i det og det Aar den og den Dag; han bliver fulgt paa Vej med forhaabningsfulde Forjættelser i en meget poetisk Form for at give det hele forøget festlig Glands er her paa begge Sider af Inskriptionen malt to monumentale marmorerede dekorative Vaser fyldte med en sand Overdaadighed af Blomster. I dette temmelig store Rum nyder jeg min Mad ved et lille Bord, Maden er altid vel tillavet, men er ellers ikke noget for særlig

kræsne Maver, Spisesedlen bestaar de fleste Dage i Ugen af fedt salt Flæsk, jeg drikker meget hjemmebrygget Øl, som jeg virkelig kommer til at sætte Pris paa og som slukker Tørsten udmærket. Min Værtinde er ung og ser ganske godt ud, uden at være smuk. I de første Dage vexler vi ikke mange Ord, men det bliver snart anderledes, hun er klog og godt begavet, hendes Broder gjør et tungt og trægt Intryk jeg er meget i Forlegenhed med hvormed jeg skal underholde ham naar engang imellem vore Veje mødes, han paa sin Side har vist ligesaa svært herved i Reglen gaar vor Samtale istaa, han piller sig i sin store Næse og Blikket søger ud i det fjerne; der er endnu en Søster paa Gaarden ganske ung og vistnok svagelig disse tre Mennesker driver hele Gaarden og er selvfølgelig optaget fra Morgen til Aften med Arbejde; efter jeg har været her kan jeg godt forstaa, at de længe ikke vilde have mig boende, det giver selvfølgelig forøget Arbejde. Dog blev jeg passet saa godt man kan forlange det, der var altid yderst rent og probert i mit lille Værelse som stødte op til Storstuen og her var altid frisk Luft inden Døre, og Maden var som sagt meget vel til-lavet. Min Værtinde var fuld af Forbauselse over at jeg kunde bo i saa tarvelig et Værelse ligge i saa tarvelig en Seng (dette var en Dobbeltseng meget bred men ikke tilstrækkelig lang i Bunden var der Bræder som af og til faldt ud om Natten, dette kunde jeg mærke paa en meget tydelig Maade da der over Bundbræderne kun laa en meget tynd Madras, derfor maatte jeg en enkelt Nat flere Gange op for at reparere Sengen, men dette var jo ganske underholdende), spise saa tarvelig Mad og opholde mig i saa ensomme Omgivelser

Halskov

Hvorledes skal jeg rigtig kunde beskrive denne herlige Skov der er saa stærk begrænset af Udstrækning og saa uendelig stor i sin rige ejendommelige mørke Skønhed denne Plet har noget for sig selv som jeg ikke har truffet andre Steder, træder man ind under de høje grønne Hvælvinger, tror jeg, de fleste mærker, hvor stærkt

og kraftigt Naturen formaar at paavirke den Pragt og Glands, jeg her har truffen har jeg ikke andre Steder set mage til. Om Formiddagen begyndte jeg paa en Akvarel omtrent fra samme Sted hvor jeg engang tidligere har malt, nemlig ved Langdyssen, her er en del forandret i Lyset, tæt herved er en af de store Bøge falden, og gennem den store Aabning der er kommen i den grønne Hvelving falder et kraftigt Lys ned over de mosgroede Sten.

Her er den pragtfuldeste Virkning af lysende blændende Farver gyldne og lysende (kjølige?) grønne glimtende som Ædelstene og indfattet af mørke Løvmasser de store Stammer rejser sig som kraftige Søjler og Solen der ikke standser i sin Bane for at nyde den herlige Virkning som den her frembringer, forandrer stadig denne herlige Farvepragt og frembyder nye Overraskelser og Skønheder. Desværre jeg ejer ikke Midler til at fremstille al denne Pragt, mine Farver er alt for svage, gennem Ord formaar jeg heller ikke at udtrykke mig, gennem Toner kunde en Del af denne lysende Pragt maaske komme til sin ret; jeg maler her i Formiddagstimerne henad 12, naar Solen den Plet hvor jeg sidder. Jeg kan nu ikke arbejde mere, men bliver siddende paa samme Plet og nyder al den Skønhed, der paa alle Sider omgiver mig, her findes et af de Steder hvor alt samler sig i de stærkeste Udslag.

Svend Hammershøi:

Tegning og akvarel.

Halskov 1903. 20 x 18 cm.

Side i gæstebog fra

Horbelev Præstegård.

Svend Hammershøi skriver:

"En Tak for den Venlighed

og Elskværdighed der er

vist mig i den hyggeligste

og smukkeste Præstegaard

jeg kjender.

Svend Hammershøi Juni 1903"

Min Fantasie bevæger sig stærkest naar jeg befinder mig her, undertiden søger jeg ogsaa herhen om Aftenen, da er her endnu lyst medens alt ligger i Mørke rundt omkring jeg sætter mig da paa en af de store Sten og har en Følelse som færdedes der usynlige Væsener omkring mig, og det er for mig som om Skoven aabnede sig og jeg saa al den Skønhed som Danmark ejer i sin Natur samlet i et stort vidtstrakt Landskab. Jeg føler et rent legemligt velbefindende, som jeg synes jeg ikke tidligere har kjendt og den Maade jeg opfatter Naturen paa er kraftigere og mere inderlig end nogensinde før.

Den Akvarel som jeg maler her ved Stendyssen bliver kraftigere og bedre i Farve end nogle af mine tidligere Akvareller.

Et andet Sted hvor jeg maler er midt i denne mærkelige Skov eller Lund, denne Gravlund, thi her er frodigt paa Høje, baade med og uden Sten, og de danner et meget vigtigt Led i Skovens mærkelige Karakter gjør at den bliver et mægtigt og storstilet Minde om vor Oldtid; midt i Lunden altsaa, hvor der kun hersker et dæmpet Halvmørke, hvor de store mægtige Stammer hæver sig med deres mærkelige Former, maler jeg et glimrende Motiv, i Forgrunden har jeg to mægtige Stammer, der danner ligesom en monumental Ramme, indenfor disse ses andre af de store Træer, nogle af de smukkeste, Stammerne skyder sig op af den mørke blaagrønne Bund, deler sig højere oppe i de svære Grene, der tegner sig som sorte, sært snoede Ribber paa den grønne Hvælving, hvor der enkelte Steder tegner sig lysende gyldne Pletter. Hele Forgrund og Mellegrund er mørk og dunkel, men i Baggrunden lyser og glitrer det i Udkanten af Lunden, og her midt i Billedet staar den udgaaede Stamme.

Farverne i Billedet har voldt mig en del Besvær, og jeg har ikke naaet den Pragt og Glans jeg gjerne vilde, mærkelig nok jeg har meget lettere ved at naae en stærk Farvevirkning i Akvarel. Derimod har jeg faaet Formen og Tegningen god i dette Billede tror jeg nok jeg tør sige det var det største Arbejde herude i Halskov,

det der tog den meste Tid. Hele Eftermiddagen arbejdede jeg her og de første Dage da det var Graavejr arbejdede jeg fra Morgen til Aften, her havde jeg ogsaa Vanskeligheder at bekjæmpe med det utilstrækkelige Lys, men det gik bedre her end henne ved Stammen, hvor jeg havde høstet gavnlige Lærepenge.

Et Motiv der ikke var mindre smukt end disse jeg har nævnt i selve Skoven, var den store Høj ude paa Marken med Træet, over denne Høj hvilede den samme mærkelige Stemning som i Skoven, særlig hen ad Aften var dette Sted henrivende og jeg vandrede da ofte omkring her (jeg vovede mig ikke ind i Skoven naar der først var mørkt) en Aften jeg stod her og saa paa Højen der hævede sig over Marken med sin fine Form, og Træet der igjen fra Højen hævede sig mod Luften med sine smukke Forgreninger og dejlige Løvmasser der tegnede sig til de mindste Enkeltheder mod den rene rolige klare Luft, blev jeg klar over at jeg vilde tegne dette dejlige Motiv, som nu ligesom voksede for mig blev større og herligere. Jeg fik en stærk og inderlig Følelse af at dette vilde faa Betydning for mig og jeg dvælte længe inden jeg kunde løsrive mig fra det smukke Syn; imidlertid kunde jeg ikke saa godt arbejde efter det om Dagen da stod det uroligt og skarpt mod det stærke Lys, først henad Solnedgang intraf Forvandlingen. Jeg malte først en mindre Akvarel som blev mindre god, senere lavede jeg en større Tegning som vist nok er ganske god; det sidste jeg arbejdede paa herude i Halskov, og det sidste Motiv som foreløbig har givet mig det største og bedste Udbytte. Dagen gik jævnt og roligt for mig med de bestemte Indelinger som Arbejde og de forskellige Maaltider giver; Jeg stod ikke særlig tidlig op først 7½-8. Jeg spiste Frokost og begav mig straks over til Skoven, her arbejdede jeg til Kl. 12, spiste nu Middag, hvorefter jeg ofte skrev Breve eller læste i Snorre Sturlason naar en passende Tid var gaaet efter Middagen begav jeg mig ned til Vandet og tog her mit Bad, det var en morsom og afvexlende Tur herved gennem de lune hyggelige Stier mellem det tætte unge Bøgekrat. Terrænget sænkede

sig jævnt ned mod Vandet hernede hævede Træerne sig igjen til en almindelig respektabelt Højde; nede ved Stranden saa man til begge Sider Skoven langs denne, mod Øst hævende sig op med bratte Skrænter ned mod Stranden, denne var temmelig stenet og langt ud var der gladt der var ikke rigtig Liv derude, man kunde tænke sig staaende ved Bredden af en stor Indsøe, det var ogsaa meget sjældent at se et større Skib eller blot en Baad ude paa Vandet; den velgjørende Larm af Bølgerne manglede ogsaa, her var øde og stille / men jeg blev van hertil efterhaanden, og glædede mig altid til mine Badeture; efter denne begyndte jeg igjen at arbejde ved 3-4 Tiden og fortsatte til henimod 7, hvor jeg nød min Aftensmad, efter denne maatte jeg se at faa Bugt med Tiden / som jeg best kunde, nu var der ikke noget bestemt som optog mig, og jeg var nu mere udsat for at blive overmandet af den uhyggelige Ensomhedsfølelse, som var meget besværlig naar den først rigtig havde fast Tag i mig; hele Dagen havde jeg været i den mærkelige Skov, hvor der aldrig færdedes rigtig levende Væsener af Kjød og Blod, at der muligvis har været andre usynlige Væsener tilstede, kan jeg ikke bestemt paavise, men naar jeg sad og malte, kunde jeg ofte have en meget stærk Følelse, som om et Væsen stod bag mig og hæftede sit Blik stift paa mig, saa stærk var denne Fornemmelse at jeg til Tider pludselig vendte mig om, men saa heldigvis ikke nogen eller noget. Efter denne mærkelige Skovensomhed kunde det have været ganske velgjørende at have Selskab af andre som jeg havde det da jeg i 96 boede sammen med min Broder, dengang mærkede jeg aldrig det mindste til Ensomhed, men nu ved Aftentide har jeg ikke andet end at læse eller vandre lange Ture, hvor jeg heller ikke ser et Menneske ned til den øde – underlig stille Kyst, og at vandre gennem den lange Skov som strækker sig langs Kysten; her er der ingen Fare for at ens Fantasie skal blive skræmt. Skoven bliver Forstmæssig behandlet bestaar for det meste af Bøge, alle har omtrent samme Højde, Stammerne ere pæne og nette uden Udskejelse i nogen Retning,

ingen Kampe mod Vejr og Vind, nærgaaende Naboer eller andre Gjenvordigheder har mærket deres Udseende; alle har de den samme Plads at vokse paa, hverken mere eller mindre, staar i en passende Afstand fra hinanden og faar samme Portion Luft Solskin, Regn og Blæst, den ene skal ikke misunde den anden, ingen enkelt kan brede sig paa andres Bekostning, alle ser lige kjedelige ud som de her staar paa Geled man har Intryk af at Stammerne ere ens i Omfang, har samme Antal Grene, der omtrent sidder ens paa dem alle, og endelig at de ogsaa har lige mange Blade, de ere saa uendelig dannede alle sammen, lige fra de vare ganske smaa ere de voksede op under kyndig Vejledning og Uddannelse, har alle lært pæne Manéerer og staar nu i deres bedste Alder som slaaende Beviser paa hvad Kultur og en god Opdragelse kan udrette. Man kan ikke tænke sig nogen større Forskel end selve Halskov og denne hernede langs Kysten, den første lader En færdes i en ubestemmelig Fortid og sætter ens Fantasie i kraftige Svingninger, staar som et storslaaet Minde om selve Oldtiden; medens den sidste har noget meget nøgternt ved sig...

Jeg ser nu det gamle Falster for mig, noget der svarer fuldstændigt til Skovens Karakter denne mere føler end ser jeg paa min højre Side, med sine store alvorlige Træer hvor jeg staar rejser sig en mægtig Eg hvis store massive Krone hvælver sig langt ud over Vejen som følger Skovvæggen, ved Foden af den svære knudrede Stamme der tegner sig tydelig mod det dybe Mørke bagved, ligger store mosgroede Sten, imellem disse aner man en rig Frodighed paa Ørnebregner Skarntyde og andre Herligheder, hist og her lyser en St. Hans Orm; alt dette ser jeg dog ikke saa meget som jeg snarere ved det er tilstede og det derfor kommer til at spille en Rolle med i mit Landskab i Forgrunden lige foran mig paa Marken udenfor Skoven ligger en Stendysse, de store Sten bliver ligesom levende i det ubestemmelige Lys, det hele staar roligt og stort mod den store Mark der strækker sig ind i Landskabet med sin ensformige Flade, bag denne hæver Gaarden sig / de

hvide Længer lyser svagt imellem de mørke Træer / der omgiver denne, de svære Straatage tegner deres bestemte Linjer mod det fjerne vide Landskab med de svage blaalige Toner, Træerne omkring Gaarden danner en meget smuk Linievirkning mod samme Baggrund det hele danner en fast og sluttet Virkning paa Grændsen af den store Mark og det fjerne Landskab. Hvor mange Høje her findes ved jeg ikke men jeg tror at turde sætte deres Tal til en 15 Stykker, muligvis flere.

Mit Ophold herude var yderst vellykket, det bedste Sommerophold jeg i flere Aar har haft, de sidste Gange jeg har været paa Refsnæs har jeg jo haft adskillige Skuffelser og jeg trænger til at færdes i en anden Natur, mit Arbejde er det ogsaa gaaet bedre med end i de sidste Aar og rent legemlig har jeg følt et større Velbefindende end tidligere, det eneste der har plaget mig er den før omtalte Ensomhedsfølelse, og denne har jeg dog paa forskellige Maader kunnet undflye. I Lundehuset, hvor Peter Ilsted boede, havde jeg et sikkert Tilflugtsted herfor, det var en Milsvej fra Halskov, men jeg har aldrig været bange for at bruge mine Ben, og heller ikke nu generte det mig, tværtimod naar jeg henimod Aften begav mig paa Vej, synes jeg der kom mere Fart og Flugt over alt hvad jeg tænkte paa.

*Lundeskolen, der var familien Ilsteds sommerbolig.
Lundeskolevej 13 - mellem Åstrup og Horbelev.*

Lundehuset er en gammel Skole bygget i Begyndelsen af 1800, det er net og hyggeligt baade ude og inde, møbleret i Interiør Stil, Peter Ilsted holder meget af at male Interiører, der til Tider er lovlign stærk paavirket af min Broder, hviler hans Aand ikke over Vandene, er en eller anden gammel Hollænder gjerne usynlig tilstede, af Peter Ilsted selv ses ikke ret meget; samme Mand er en ganske behændig Maler, ikke uden Dygtighed, men fuldstændig uden selvstændig Syn, har altid været paavirket enten af den ene eller den anden tidligere af Carl Thomsen nu af min Broder, han er naturligvis ensidig og bornert i mange Retninger, men har ogsaa mange ganske elskværdige og hyggelige Egenskaber og det er naturligvis pæneste af mig at have min Opmærksomhed henvendt paa disse sidste, hvad jeg ogsaa har her i disse Landlige Omgivelser, nærved hans lille Fødebye er hans naturligste Egenskaber vistnok ogsaa best fremme, Hans Kone har jeg kun Ros og Lovord til og har heller ikke hørt andre ytre sig paa anden Maade desuden er her 4 Børn, 1 Dreng og 3 Piger, som leverer det behørigte Spektakel, en ung Lærerinde er for dum til at omtales, udenom Huset ligger en idyllisk Have hvor alting faar Lov til at gøre som det vil, en glimrende Tumbleplads for Børnene.

*Vilhelm Hammershøi: Tre unge kvinder. 1895
Tv.: Ingeborg Ilsted, gift med Peter Ilsted, i midten Vilhelms kone, Ida Hammershøi, der ogsaa er Peter Ilsteds søster og th. Anna Hammershøi, søster til Vilhelm og Svend.*

I disse meget tiltalende Omgivelser har jeg altid fundet den venligste Modtagelse som kan tænkes. Jeg kom som Regel en af to gange om ugen, nød en Toddie sammen med Peter, opfriskede kunsthistorie fra de senere år i Kjøbenhavn, hvad der var nødvendig for at holde Peter vaagen indtil et nogenlunde rimelig Tidspunkt for at gaa i seng, der blev nu redt en højst tiltalende Feldtseng til mig i den store stue, og nu læste jeg i en god bog i Fred og Ro og glædede mig over at være i mere civiliserede Omgivelser, den næste Morgen vandrede jeg igjen ud til Halskov, saa tidligt at ikke synderligt af den tid jeg ellers brugte til at arbejde om Formiddagen gik tabt for mig. Jeg havde mange fornøjelige og hyggelige Timer i Lundehuset dog kom jeg endnu et Sted som fik en adskillig større Indflydelse paa mig og som jeg mindes med endnu større Glæde, dette Sted er Horbeløv Præstegaard.

*Selvportræt af Peter Ilsted
Sign. PJ 99*

Horbelev Præstegård

Her har jeg allerede været paa en Visit i 96, Pastor Munkebo kom dengang ud til Halskov og hilste paa min Broder, vi gjorde Gjenvisit og var en Eftermiddag i Præstegaarden; men dette Besøg staar meget dunkelt for mig jeg kan blot huske at jeg dengang ikke synes om Pastoren. I Vinter traf jeg hos Karl Madsen den unge Munkebo.

Jeg kom en Lørdag Eftermiddag ud til Halskov og mærkede meget hurtig den Ensomhedsfølelse jeg har talt om, jeg havde lovet at skrive til min Moder saasnart jeg kom derud, men Lørdag Eftermiddag var Posten gaaet og om Søndagen var der ikke noget som hed Post. Jeg skrev Søndag Formiddag og besluttede selv at vandre ind til Stubbekjøbing med Brevet, det var mig meget om at gjøre at faa det afsted desuden følte jeg stadig denne ubehagelige

Følelse, som lurede paa mig, denne vilde jeg gjerne undgaa, Jeg gav mig altsaa paa Vej, og udenfor Horbeløv traf jeg den unge Munkeboe, som anbefalede mig at gaa ind i Præstegaarden der skulde en Vogn til Stubbekjøbing og jeg kunde derfor paa en nem Maade faa mit Brev med; jeg drejede af fra Hovedvejen og stod snart mellem Kirken, hvis hvide Mure lyste mellem de store Træer der stod langs Kirkegaardsmuren, foran denne var der en aaben grøn Plads derpaa kom Præstegaarden med dens store Have, med de mange prægtige Træer der ud imod denne Side hvor jeg nu befandt mig antog Karakter af en hel Lund, en lille Skov, midt igjennem denne førte Kjørevejen op og ind gjennem en af de straatægte Længer gjennem Porten saa man det store Gaardsrum og paa den modsatte Side Stuehuset, her var svalt og skyggefuldt paa Kjørevejen, velgjørende friskt og køligt, naar man lige kom fra den solhede støvede Landevej, Lyset var behageligt for Øjnene, jeg gik gjennem Porten og stod nu i den store Gaard, midt i denne staar et stort Lindetræ med en mægtig stor Krone, som breder sig over det meste af det store Gaardsrum, her er livligt med Ænder

*Gæstebogen fra Horbelev
Præstegård.*

Knud Einar Petersen, der har været gæst fra den 7. til den 10. august i 1901 har tegnet indkorslen og skriver:

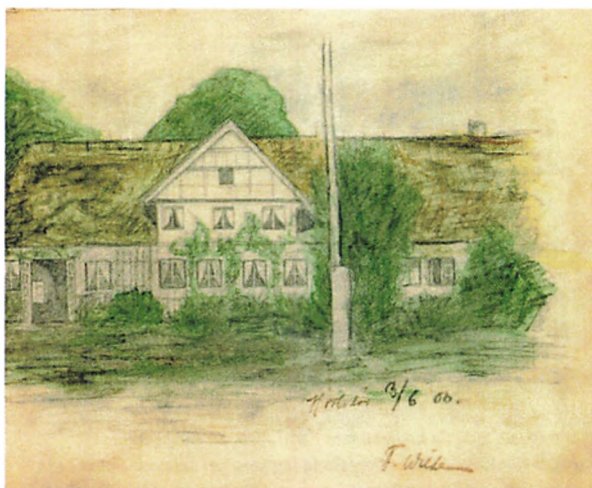
*"Indkorslen man ser
På Papiret her,
Skal, - som alle vel forstaar, -
Være til Horbelev Præstegaard.
At følge den anbefaler jeg dem,
Som vil besøge et hyggeligt hjem.
Desværre Fruen i Sengen laa,
Saa lidet kun til hende jeg saa,
Ellers var alt "på min Ære",
Som det skulle være.
Desværre mod Afskedstimen det lakket,
Saa nu maa jeg slutte, idet jeg takker!"*

og Høns og en Paafugl vandrer stolt omkring, jeg saa Præstefruen som saa på mig med nogle mistænkelige Blikke, jeg fik senere Oplysning om at jeg var bleven antaget for Soldat i Frelsens Hær, hvorledes min Person kan have antaget disse former for Fru Munkeboe, ved jeg ikke; saa snart jeg nævnte mit Navn, var Fortryllelsen hævet, jeg blev meget venligt modtaget, vandrede rundt i den store smukke Have, var nede omkring den store Park med de prægtige Træer omkring gennem de skyggefulde Gange inde under de store Linde og Kastanietræer, hvis Grene bøjer i store Buer ned mod Jorden og danner en stor Hvælving imellem Løvet glimter og lyser det, her er en Uendelighed af hyggelige Kroge i denne store Have, dejlige Træer, store hule Træstammer, smukke Gange der snor sig ud og ind, de store Græsplainer med Rosenbuske og enkelte fritstaaende Træer, og endelig det smukke Stuehus med det høje svære Straatag, med vinen som dækker de hvide Mure, og den lange Række Vinduer, oppe over Taget ses Toppen af det store Lindetræ ude i Gaarden til højre for Stuehuset staar en Række store kraftige Ege. Haven er lukket til begge Sider, kun lige mod Syd er her mere aabent saa Solen kan strømme ind, jeg vandrer rundt med Præstegaardsdatteren hvad der forhøjer Nydelsen meget hun er smuk og indtagende baade af Ydre og Væsen, hendes Navn er Esther, for mig vil der altid knytte sig noget særligt til dette Navn, dets Klange en egen Betydning og mange smukke Minder knytter sig hertil, det skal være mit Feltraab for Fremtiden naar jeg anstrænger mig til det yderste, og jeg vil mindes det med en levende Følelse af Glæde og Taknemmelighed virkelig alvorlig Forelsket tror jeg ikke jeg har været i Esther Munkeboe, og jeg haaber heller ikke hun har været det i mig, men jeg har sjælden haft saa megen Glæde af at tale med et Menneske og mødt saa inderlig en Forstaaelse med hende har jeg kunnet tale om meget som jeg aldrig kunde betro de fleste Mennesker selv blandt mine Venner mine Tanker kunde tage mere Flugt, jeg havde langt lettere ved at finde Udtryk for mine Følelser, naar vi talte

alene sammen naar jeg havde været paa Besøg i Præstegaarden og igjen var ude i Halskov spurgte jeg ofte mig selv om jeg ikke var forelsket det gav mig meget at tænke paa, ogsaa angaaende min egen Person.

*Gæstebogen fra Horbelev
Præstegård.
Tegning af Frank Wilde
3. juni 1900*

Jeg blev en hyppig Gjæst i Præstegaarden, dog ikke for paatrængende. Jeg kom der en eller højst to Gange om Ugen hvilket ikke kan siges at være for meget, snart overnattede jeg ogsaa her, og jeg var nu saa temmelig fri for mit haarde Leje ude i Halskov. Præsten selv som jeg i 96 var saa misfornøjet med, kom jeg nu til at sætte megen Pris paa, jo mere jeg lærte ham at kjende, hans Kone ligeledes. Studenten som jeg kjendte fra Kjøbenhavn har jeg ikke saa meget at sige om, men hans yngre Broder Ove er jeg meget glad over at have stiftet Bekjendtskab med og er ham stor Tak skyldig. Jeg har ofte i det sidste Aar særlig saa længe jeg har beskæftiget mig med mit Billede ønsket at jeg kjendte en ung Mand i 16-17 Aars Alderen der er saa meget i den Tid der kommer til Udvikling der er saa meget smukt at se, saa fine Former baade i legemlig og sjælelig Henseende.

Her havde jeg netop alt hvad jeg kunde ønske mig i en virkelig fuldkommen Form fra mit første Besøg i Præstegaarden var det

mig om at gjøre at faa ham til Model og for hver Gang jeg kom her blev mit Ønske i den Retning stærkere, dette Ønske udtalte jeg først for Esther med den Beregning at min Begjæring vilde gaa videre og ikke komme overraskende naar jeg selv henvendte mig til Ove, ligeledes udtalte jeg mit Ønske om at komme til at boe som Gjæst i denne hyggelige og smukke Præstegaard.

Tegning fra gæstebogen, Horbelev Præstegård Ove Munkebo og Sofie Madsen, datter af maler og kunstkritiker Karl Madsen. Begge omtales af Svend Hammershoi. Desværre er der kommet "skår" under Oves næse. Neden under tegningen står 26.4.1903 PJ (Peter Ilstedes signatur)

Medens jeg arbejdede efter min Model, dette lykkedes mig ligeledes at opnaa, Gjæstfriheden i denne hyggelige Gaard var stor og Fru Munkeboe der betragtede mig med et nøje undersøgende Blik, da jeg en Formiddag efter et af mine Besøg omsider tog Mod til mig og kom frem med min Begjæring, fik vistnok ingen Grund til at fortryde den Tillid hun viste mig. Jeg var nu omsider snart færdig med mit Arbejde ude i Halskov og jeg glædede mig til at ombytte Ensomheden med det behagelige og livlige Selskab jeg vilde faa i Horbeløv, og til de mange Behageligheder et mere civiliceret Hus førte med sig.

Jeg havde nu tilbragt 5 Uger ude i Halskov og havde et godt Udbytte af denne Tid, Vejret var meget stadig, kun en Dag regnede det uafbrudt, jeg havde ellers ikke nogen Afbrydelse i mit Arbejde, jeg tog en venlig Afsked med min Værtinde som efter bedste Evne havde gjort alt for at jeg kunde befinde mig saa vel som muligt hendes Broder der var saa svær at konvercere, havde jeg en af de sidste Aftener en længere Samtale med, han kom af

sig selv hen til mig, medens jeg om Aftenen tegnede efter den store Høj med Træet, og jeg tror det lykkedes os en hel Time at holde Samtalen vedlige jeg saa nu at der var meget Liv og mange Interesser bag det mutte, kejtede og træge Udvortes.

Jeg tog ogsaa en inderlig Afsked med min kjære Skov, fuld af Taknemmelighed over det store Udbytte, den store rige alvorlige Skønhed og de mange stærke Indtryk denne Plet havde skænket mig.

Gæst i Horbelev Præstegård

Derefter vandrede jeg ned til Præstegaarden og blev venlig modtaget som noget der falder ganske naturligt, jeg befandt mig hurtig som Hjemme blandt de ligefremme Mennesker; tilbringende den første Dag i yppig Lediggang i den store smukke Have. Jeg havde et stort, hyggeligt Gjestekammer til min Raadighed med et Fag ud mod Gaarden, et andet vendte ud mod den store Have begge laa yderst i den vestlige Del af den langstrakte Hovedbygning, ved siden af disse to Rum kom den store Sal paa to Fag som optog hele Bygningens Bredde, herfra var Udgang ud til Haven, den store Stue var kun svagt møbleret, men der skulde ogsaa meget til at fylde denne, ved Siden af denne kom den store Forstue ud mod Gaarden, og imod Haven Præstens Studereværelse, ikke ret stor men et hyggeligt Rum med de mange Bøger, det store Skrivebord den stærke Lugt af Tobak og den smukke Udsigt ud over Haven, Vi ere nu naaet til Midten af Huset; paa den anden side af Forstuen og Præstens Værelse kommer nu Dagligstuen, Fruens Kabinet, derefter Spisestuen og Køkkenet, Folkestuen, Bryggers, og de mange andre store Udenomsrum, som hører sig til paa Landet.

Jeg havde megen Fornøjelse af min Model, han sad udmærket uden at blinke, en fortrinlig Holdning havde han, ivrig gymnastiker, som han var, vi talte ogsaa en del sammen, og jeg havde

Udbytte heraf, mit Billede efter ham blev ikke godt, lader meget tilbage at ønske, jeg malte 8 eller 9 Gange efter ham. Om Eftermiddagen arbejdede jeg ude i den store Gaard malende det ene Hjørne af Hovedbygningen, hvor jeg havde mit Værelse, denne Del af Bygningen stod uforandret fra tidlig Tid med sine smaa lave Vinduer med de mange Ruder, sit Bindingsværk og Bjælkeholder der kom frem under det store Straatag der var saa dejlig i Farve som blev fremhævet af de store lidt mørke Løvmasser som hævede sig iveau over dette og som dannede en grøn Hvælving over en kort Allé hvor man lige skimtede de svære Stammer, jeg sad mellem Indgangsdøren og den store Lind midt i Gaarden og saa ned igjennem denne korte Allé, for enden af hvilken man skimtede Markerne udenfor Haven, Motivet var meget smukt og idyllisk, rigtig en Type paa det karakteristiske ved en landskabelig Præstegaards Stemning.

Præsten selv fulgte dette Arbejde med stigende Interesse alt som det skred frem, og Akvarellen blev fra Form og Farvers Side ganske vellykket; jeg besluttede derfor ogsaa at forære ham denne Akvarel som Tak for al den Venlighed og Tillid han havde vist mig. En af de sidste Aftener jeg tilbragte i Præstegaarden, da vi sad ude ved det store Lindetræ i den smukke Gaard hvor de gamle Længer lyser en svagt imøde, og hvor Trætoppene tegnede deres smukke Former over de høje Straatage mod den rene smukke Luft hvor enkelte Stjerner lyste samlede jeg alt mit Mod og bad om han ikke vilde modtage min Akvarel; han blev meget overrasket og værgrede sig først men det lykkedes mig at faa ham til at beholde den, og han var meget glad og rørt. Jeg paa min Side var ogsaa meget glad over at kunde vise min Taknemmelighed paa en synlig Maade, det er mig altid en virkelig Glæde at kunde glæde andre med mit Arbejde, og jeg betragter dette som det bedste og rigeste Udbytte man kan opnaa.

Som i Hostrups komedier

Det var hyggelige og behagelige Dage jeg tilbragte i denne Præstegaard og jeg drog herfra med stort Udbytte selv om dette var af en ganske anden art end det jeg havde høstet i Halskov disse to Steder laa temmelig tæt ved hinanden, vare ellers saa uendelig forskellige, som Den ældre Edda og Hostrups Comedier. Det er første Gang jeg boede i en Præstegaard og kom i Berøring med hele det ejendommelige Liv og den hyggelige Stemning, der hersker her og som næsten overgik mine Forventninger, mit Ophold fik Præget af en let, lys og sorgløs Sommerferiestemning, jeg arbejdede ikke saa stærkt som i Halskov, havde megen Tid tilovers, baade til at læse og deltage i Livet; hjalp begge Sønerne nede i den store Have hvor der var meget at gjøre med at holde de brede Gange og den store Køkkenhave fri for Ukrudt. Jeg blev hel lidenskabelig, naar jeg fik Redskaberne i Haanden og holdt nødig op igjen. Om Aftenen sad jeg med hele Familien ude i den store hyggelige Gaard, spidste Rødgrød hørte Præsten filosofere om Kunst og glædede mig over den Ro og Stilhed den store Fred som prægede alt, omsider kom den Tid hvor Familien gik til Ro, jeg vandrede igjennem den store Sal og ind paa mit hyggelige Værelse, hvor jeg endnu en Timestid læste i en hyggelig Bog, indtil jeg omsider slukkede Lyset og faldt i Søvn. Om Morgenens ved 7½ blev jeg vækket af Ove som naturligvis er Morgenmand. Jeg kommer i Klæderne og ind i Spisestuen, hvor Esther skænker Kaffe og rækker den med et Smil saa velgjørende som en Solstraale, Kort efter ryger jeg min Morgenpibe paa Bænken ved Siden af Indgangsdøren, her glæder jeg mig over den friske Formiddag og iagttager det interessante Liv, som de mange Høns og Ænder giver, ser dem pludselig storme i vild Kapløb hen imod Spisestuevinduerne hvorfra der vanker noget, det hele er et stort Æventyr af H.C. Andersen omsider samles jeg med Familien til Morgenandagt og naar denne er endt begynder jeg at male efter Ove, herefter gaar jeg i Middagstunden en Tur i den store Have,

maaske ikke i saa rolig og hyggelig en Stemning, jeg har lige kjæmpet med mit Arbejde er maaske lidt træt, i alt fald optager det mig stærkt, jeg gjør mig Bebrejdelser fordi jeg muligvis kunde have brugt Tiden endnu bedre og lover mig selv at det i morgen skal blive noget ganske andet.

Nu kommer Middagen som i godt Vejr nydes ude i Haven nær ved Huset paa en skyggefuld Plet. Efter Middagen forsvinder alle hver til sit, der intræder en mærkelig Stilhed over Hus Gaard og Have, selv Fjerkræbesætningen lader ikke høre videre fra sig, jeg sidder nu ude i den store Gaard og er begyndt paa min Akvarel alt er stille omkring mig, kun oppe i Lindetræets store Krone er der Liv, det summer og brummer, som lod Træet sin Stemme høre og fortalte sin og Præstegaardens Historie i den lange Tid den har staaet her. Dog er det ikke den der taler det er alle de mange Bier der samler Honning af dens Blomster; jeg bliver til Tider paavirket af den søvndyssende Ro og den ensformige Summen i det store Træ. Omsider er Middagstunden forbi, Præsten kommer tilsyne efter sin Middagslur med den lange Pibe i Munden, han skal ud for at se paa Akvarellen, og jeg giver ham gratis Vejledning i Akvarelteknik saaledes som jeg selv har lært mig det efterhaanden – nu nærmer den Tid sig hvor Kaffen intages, med det hjemmebagte Brød nu tager jeg hvad der kommer af Adspredelse ofte er det en Badetur; her er langt til Vandet Charabang'en bliver trukket ud af Vognskuret, den lille Graa kommer ud fra Stalden og bliver spændt for af Ove, og de forskellige der skal kjøre sætter sig op der er naturligvis Esther der er Sophie Madsen, hende har jeg ikke nævnt endnu, hun er rigtig flink og frisk men kan ikke maale sig med Esther de to ere intime Veninder, saa er der to smaa Tot og Dukja, det er svært at stave disse Navne som vist nok kun er brugt i Talesproget; den første er en Dreng den anden en Pige, de ere morsomme Børn, Pigen rigtig sød, Drengen er en 10-12 Aar meget grim hvad Pastor Munkeboes Børn ellers ikke er; han har store Øjne og bruger Brillen, er vistnok daarlig

begavet, han holder særlig meget af mig; til Tider trykker han sig saa tæt op til mig og omfavner paa en saa lidenskabelig Maade, at jeg ikke rigtig ved hvad jeg skal tænke herom – men nok herom.

Dette livlige Selskab kommer omsider paa Vognen, Ove er Kusk, knalder med Pisken, og afsted gaar det ind under Lindetræets Krone hvor Vognen hopper over den toppede Brolægning og de lave Grene slaar os om Ørerne; saa ud gennem Porten, gennem den kjølige skyggefulde Opkjørsel ud paa Vejen vi ere nu snart ude i det stærke blændende Lys, ser Præstegaardshaven blive mindre og mindre og ser til den modsatte Side Skoven langs Kysten som et mørkt Baand ser den oppe fra Grønsund og langt ned til Halskov. Vejen ligger temmelig højt hvor vi kjører, og Udsigten er fri og stor, vi ser mod Nord Sundet mellem Falster og Møen ser bag Bogø Sjælland hæve sig ivejret med Skovklædte Høje, som i denne Afstand minder om fjerne blaa Bjerger og vækker ubestemt Drifter til at vandre langt bort til fjerne Egne.

Halskov J. Septbr 1906.

Da var jeg der igen
Paa Pomleturen - tak for den.

Chr.J.

Chr.J. Hansens bidrag i gæstebogen (september 1906):
"Da jeg var her igen Paa Pomleturen - tak for den."

Vi nærmer os den lange Skovvæg, den højner sig mere og mere, indtil vi omsider er inde paa Skovvejen under de høje slanke Bøge, og snart er vi gennem Skoven ser det blaa Vand mellem

Stammerne og hører dette stille Bølgeslag, vi deler os nu i to Partier, Præsten og Studenten kommer til paa deres Cykler her er Badehus og nogenlunde dybt Vand; det er en Fryd for mig at se paa Ove, der viser sig i hele sin Skønhed, hans Krop er ligesaa smuk som hans Ansigt, og han er meget livlig medens han bader, svømmer under Vandet er oppe hvert Øjeblik og jeg ser ham nu et Sekund inden han med et Sæt er ude igjen og forsvinder under Vandfladen, omsider holder dette Skuespil op vi ere snart igjen i Tøjet træffer Damerne og er paa Hjemvejen i livlig Samtale og forfrisket af Badet.

Saaledes har vi mange Ture; og saa er vi ofte nede hos Ilsteds eller de hos os, der bliver da leget Skjul eller To Mand frem for en Enke til det er helt mørkt og Maanen viser sig over de store Aske-træer ved Parken nu bliver der tændt i Havepavillongen, en rund hvidkalket Bygning med Straatag, den ligger hævet noget over Parken omgivet af store Træer, med fri Udsigt over denne, som ser endnu mere idyllisk og tiltalende ud end om Dagen. Udsigten er indrammet af Løvværk og Grene der tegner sig sort og bestemt med sine smukke Silhuetter og fine Linier, Parkens flade ses i et ubestemmeligt Lys, Gjenskinnet fra den klare Aftenhimmel, inde ved Bredderne bliver der mørkt, hvor de store Løvmasser sænker sig ud over Vandfladen, de store Træer staar endnu med et svagt grønt Skær over sig, man aner de store Løvmasser, der nu tegner sig mægtigere og giver Fantasiens et videre Spillerum end om Dagen de fjerne Trætoppe endelig danner Grændsen imod den klare dybe Luft, der fremhæver dette henrivende Billede ved sit Lys.

Der er nu kommen Lys inde i Pavillongen og Selskabet er bænket herinde om det store runde Bord. Væggene er hvide, dekorerede med Dyr og Blomster af en tidligere Præst. Gjennem Døraabningen ses det henrivende Billede lidt mørkere, men lige smukt og dannende en vidunderlig Baggrund naar Hovedet af en smuk ung Pige tegner sig herimod med sin fine smukke Form, der tegner sig skarpt mod den mørke Baggrund og med de dejligste friskeste

Farver, med den lyse røde Kjole der passer saa godt til Ansigtssfarven og slutter saa fast om det smukke Legeme, hvad kan man forlange mere end en skøn Aften og en skøn Kvinde.

*Men jeg maa snart slutte min Beskrivelse; jeg kunde blive ved længe endnu, men daarligt som jeg skriver vilde alt blive en stadig Gjentagelse af de samme Ord og Vendinger, men baade Præstegaard og Præstegaardsfrøken var værdig en Beskrivelse som den Goethe giver af Sessenheim.**

** (I Sessenheim blev Goethe forelsket i præstedatteren Friederike Brion! TJ)*

Naturligvis bliver det ligefremme Forhold der bestod imellem Esther Munkeboe og mig, udlagt saaledes at vi vare forelskede, trods jeg var temmelig tilbageholden og netop gjorde mig umage for at vort Venskab ikke skulde forstaas saaledes; det var særlig Peter Ilsted som var temmelig slem og nærgaaende, og som ofte kom med temmelig utilslørede Hentydninger ligeledes blev han uden nogen virkelig Grund fornærmet, fordi han synes jeg svigtede Lundehuset siden jeg var kommen til Præstegaarden, intet var naturligere da jeg var Gjæst og ikke mere havde saa fri Raadighed over min Tid og hvad jeg foretog mig dog kom jeg meget jevnlig herved enten sammen med Brødrene Munkeboe eller med den hele Familie Ilsteds kom jo ogsaa i Præstegaarden og der var rig Lejlighed til at se hinanden, jeg skal ikke nægte at jeg blev noget ærgerlig over disse Hentydninger og var ikke helt blidt stemt mod Peter Ilsted da jeg forlod Falster.

*Pastor Niels Chr. Nielsen Munkebo
(1852-1935)*

Den sidste Uge jeg var hernede tog jeg en Tur til Møen oppe paa Liselund boede Achens og her var jeg inviteret til et Besøg, jeg blev en Morgen kjørt ind til Stubbekjøbing og gik med en lille Damper over til Grønsund på Møen, herfra vandrede jeg paa min Fod gennem ukjendte Egne til Stege, midtvejs kom jeg forbi Marienborg med de smukke afvæxlende Omgivelser af Skov og Marker, fra Stege kjørte jeg videre med Dagvogn, ud gennem den gamle Byport, og glædede mig snart over det store Landskab, særlig den store vældige Udsigt over imod de Skovbedækkede Klinter er noget af det smukkeste jeg har set ikke engang ovre i Jylland som jeg senere er bleven saa godt bekjendt med og hvor jeg har set saa meget smukt og storslaaet, er der noget der har gjort et større Intryk paa mig.

....Ser mod Rygen med dens høje Skrænter, mine Forfædres Hjemsted....Efter et par Dage tilbage i den dejlige Præstegaard... Her dvæler jeg endnu nogle Dage og kunde meget let blive overtalt til at blive endnu længere, men jeg føler stærk Trang til igjen at arbejde rigtig kraftig, længes efter at begynde paa min Figur som jeg nu haaber at kunde magte.

Kilder

Svend Hammershøis dagbøger 1900-1948. Ny Kgl. Saml. 2406,2. Det Kgl. Bibliotek.

Tove Jørgensen: SVEND HAMMERSHØI 1873-1948 Maler og formgiver (Museet på Koldinghus 1990).

Aksel Heilskov: Halskov Vænge. 1998.

Bevaringsværdige huse i Stubbekøbing 1914-1915

Hugo Matthiessen (1881-1957) var kulturhistoriker og fra 1914 til 1949 museumsinspektør ved Nationalmuseet.

Hugo Mathiessen har et stort forfatterskab bag sig, men når vi i Arkivet jævnligt støder på ham, skyldes det de mange billeder han tog af bevaringsværdige huse i købstæderne, og dermed også i Stubbekøbing, hvor vi har 18 fotos af huse, han i 1914 og 1915 betegnede som bevaringsværdige. Desuden er der to billeder af særlig flotte døre og et af interiøret. Når man betegner en bygning eller et område som bevaringsværdigt, er det ofte, fordi man er bekymret for, om det forsvinder, hvis man ikke sætter fokus på det.

Om det er på grund af Hugo Matthiessens billeder, at næsten alle bygningerne stadig ligger her, er nok tvivlsomt, men kun to af husene er forsvundet, ”Fortunen” på Vestergade 33, der brændte i 1961, og ”Nielsens Minde” på hjørnet af Havnegade og Vestergade, der blev revet ned i 1961, og den røde hjørnehus blev opført.

I alt gennemfotograferede Hugo Matthiesen den gamle bebyggelse i 75 danske købstæder i årene 1913-1922, og siden 1987 er flere af ”byerne” udgivet som bøger i en ensartet grafik. Vi har i flere omgange snakket med Museum Lolland Falster om sammen at få lavet en Hugo Matthiessen-bog med Falsters købstæder, men det er blevet ved snakken.

Nu viser vi i stedet de gamle billeder her i Årsskriftet, og glæder os over, at mange af de allerede dengang bevaringsværdige huse stadig står og er med til at præge byen.

1915. N° 7 i Byergade, Købmd. Rudolf Rasmüssens Gaard. Matr. N° 156.

1915. Det Indre af Høbmd. Rudolf Rasmüssens Gaard, N° 7, i Børggade. Mah. N° 156

1915. Søndergade, set mod Vest.

1915. Søndergade, set mod Øst.

1915. Møllogade, set mod Vest.

1915. Moltegades midterste Del, set mod Øst.

1915. N° 19. Møllogade, Hjørnet af Tørrerstræde, ejes af Lervarefabrikant Hasforth-Larsen. Matr. N° 112 a

1915. N° 6 i Grønnegade, Blikkenslager Hoffmanns Hus; N° 4, Fæstemand P. Møllers Hus, nedrevet 1915
 og Grunden omdannet til Have for Sparekassen for St. og Omegn, der ejede Husene.
 Mah. N° 80 Mah. N° 79.

1915. №2 i Vestergade. Ejendommen, der benevnes „Nielsensminde“, ejes af Gæstgiver Lars Jensen. Matr. № 1.

1915. No 24 i Vestergade, Apotheket; ejes af Hoff-Hansen, Apotheker. Matr. No 8.

1915. Parti af Vestergade. I Midten Overretsaafører Raunsgaard's Gaard, N° 30. Mti. N° 6

1915. № 32, Vestergade, Købmand H. Lauritzen's Guard. Matr. № 5.

1915. N° 40, 38 og 36 Vestergade, Købmd. Hansen Erichs Gaard. Matr. N° 3, 4d og 4e.

1915. Hjørnet af Vesterstrædes Købmand. Hanson-Erichs Gaard. Matr. No 3

1914. N° 31, 33, 35 Vestergade, „Fortinon“, tidligere havde „Tveys Hotel“ til Huse her. Matr. N° 48 a

1915. Parti fra P.W. Wulffs Tømmerplads. Matr. N° 48 b.

1915. Parti fra P.W. Wulffs Tommerplads, Gennemkørselen ved No 27 Østergade. No: No 49

1915. Interiör från "Fortunen", tidigare "Frøys Hotel", N° 33 Vesteregade. Matr. N° 48a

1915. Port, N° 57, til Anker-Høegwards Gasmaalerfabrik, Vestergade.
Matr. N° 41.

1915. Interiör fra Köbmd. Trojels Gaard, N° 16 Vestergade.
Malt: N° 11.

25
1915. Dør i Købmand Trojels Gaard, No 16 Vestergade. MN^o 11

Indleveringer til Lokalhistorisk Arkiv.

Selv om Lokalhistorisk Arkiv i lighed med meget andet har været lukket i store dele af både 2020 og 2021, har vi det meste af tiden arbejdet på arkivet og også modtaget både arkivalier og billeder. Vi har bl.a. fået en del ejendomspapirer, skøder, købekontrakter og pantebreve fra flere ejendomme, samt erindringer fra Tromnæs fortalt til børn og børnebørn.

Blandt billederne var dette fine foto af Sønder Alslev Bymandslaug fra 1942.

*Stående fra venstre: Edvard Vest, Marius Natthiesen, Thyge Friis Hansen, Victor Holtze, Evald Strange, Karl A. Hansen, Hans Petersen, Oluf Olsen.
Siddende fra venstre: Harald Poulsen, Karl Hansen, Kristen Matthiesen, Jens Dyrlov, Thyge Hansen, Christian Christiansen.*

Vi har også fået indleveret et album med mange gode billeder fra Stubbekøbing Amatørteater, der var meget aktiv i 1950-erne.

I 1953 spillede man "Kære Ruth", et lystspil i 2 akter med ti medvirkende og instrueret af overlærer Starvig.

Stykket fik en meget flot anmeldelse i Stubbekøbing Avis. Det samme gjorde de følgende års forestillinger.

I 1956 instuderede man 2 lystspil samtidig, "Biskoppen" og "Den grønne Elevator", begge med stor succes. "Den grønne elevator" blev spillet for flere foreninger og var også i Åstrup Forsamlingshus, på hotellet i Horbelev og på Restaurant "Nordfalster".

Når foreninger annoncerede med, at man spillede et teaterstykke med efterfølgende bal, var det vigtigt at gøre opmærksom på, at det kun var for foreningens medlemmer. Som det ses på nedenstående annoncer var det et problem, man nemt kunne løse, samtidig med at foreningen fik øget sit medlemstal.

Aastrup Husmandsforening og Hundredmandsforening
indbyder sine Medlemmer med Husstand til en Teateraften i Forsamlingsbygningen Lørdag d. 10. Marts Kl. 19,30, Stubbekøbing Amatørscene opfører

Den grønne Elevator

Lystspil i 3 Akter. Derefter Bal. — Familiemedlemskort a 50 Øre kan forudbestilles ved Telf. Moseby 15 v. Bestyrelsen.

Nr. Alslev Gymnastikforening
Stubbekøbing Amatørscene opfører

„Den grønne Elevator“

for Foreningens Medlemmer Lørdag den 21. Januar Kl. 19,30 paa Restaurant »Nordfalster«. — Efter Forestillingen Dans. Medlemskort kan forudbestilles ved Telf. 68 og 113.

Hvor længe Stubbekøbing Amatørteater forsatte sine succeser fremgår ikke af scrapbogen, hvor revyen ”By’n på hovedet” fra 1961 er den sidste, der bliver omtalt. Vi ved heller ikke, hvornår Foreningen startede, men vi har billeder fra forestillinger fra omkring 1920.

I den nævnte indlevering med billeder og erindringer fra Hegnsmands- huset er dette fra 1943 hvor posten afleveres. I teksten står, at billedet er taget i forbindelse med at Billed-Bladet lavede en reportage om området, da kronprinsparret og prinsesse Margrethe skulle bo på Corselitze

i juli måned, og ikke som de plejede på Gråsten Slot.

I ”Godsdrift og velgørenhed, Det Classenske Fideicommis 1942-1992” fortælles om pressefotografernes ihærdighed for at få gode sommerbilleder af familien, især ville det være fantastisk at få kronprinsesse Ingrid i badedragt, men det lykkedes ikke, da familien valgte forskellige steder på stranden til den daglige dukkert.

Arkivets beretning for 2020

ved generalforsamlingen den 21. juni 2021

Det har været et underligt år - også for arkivet.

Vores frivillige medarbejdere har ikke måttet komme her i en stor del af tiden, ligesom vi heller ikke har kunnet holde åbent for besøg.

Ikke desto mindre modtog vi 49 indleveringer i 2020 og i år er vi allerede oppe på 25 indleveringer, så folk har da ikke helt gemt os.

Når det er vigtigt, at vi får indleveret materiale, dokumenter og billeder, er det selvfølgelig for at bevare det, så man fremover kan få svar på nogle af de spørgsmål, man glemte at stille, og som man måske får brug for senere.

Et af de spørgsmål kom på en mail i dag og lød:

”Jeg søger materiale om min far Jørgen Olsen, som forliste i Grønsund i november 1950. Denne hændelse betød meget for min far, som bl.a. fortalte, at en skomager i Stubbekøbing forærede ham et par nye sko, da han havde sparket de gamle sko af i vandet under redningsaktionen.”

Han havde prøvet Søfartsmuseet, men de kunne ikke hjælpe. Det kunne vi heldigvis. For vi har Niels Christiansens bog ”Strandinger og forlis ved Møn”. Niels Christiansen sad her en gang om ugen i over et halvt år og læste referaterne fra alle søforhørene, som foregik i Stubbekøbing og blev refereret i Stubbekøbing Avis. I sin bog fortæller han fra side 88 og flere sider frem om natten mellem 2. og 3. november 1950, hvor 4 skibe kom i havsnød ved Tolken, et blev bjærget, de tre forliste, men alle folk blev reddet. Fyret var gået ud på grund af en ørentvist, der havde forvildet sig ind et sted, hvor den ikke skulle være.

Jeg har lagt bogen frem sammen med andre bøger, hvor forfatteren har søgt oplysninger hos os, f.eks. Bo Lidegaards ”Redningsmænd” om jødernes redning. Den første halvdel af bogen foregår på Falster, i Stubbekøbing, Abildvig og Grønsund. Den anden halvdel i Gilleleje.

Den sidste forfatter Arkivet har haft besøg af er Jesper Wung-Sung, som har skrevet romanen ”Kvinde set fra ryggen”, hvor kvinden er Ida Ilsted, der var datter af købmand Jens Peter Ilsted, som havde forretning i Vestergade 36. Ida blev gift med Vilhelm Hammershøi, der er kendt for sine malerier med hvide døre og vinduer og en kvinde, Ida, som man næsten altid ser fra ryggen.

De bøger, der er lagt frem, er som sagt bøger, hvor forfatteren har brugt oplysninger eller billeder fra arkivet - og så en enkelt bog, hvor det gik modsat.

Asger Nørlund Christensen spurgte, hvad vi havde om slægten Benzon. Han var mest interesseret i skibsbyggeren E.C.Benzon, hvis buste står på Havnepladsen i Nykøbing. Vi har absolut intet om slægten Benzon, selv om det var en familie, der gennem et par århundrede prægede byen og er en vigtig del af byens historie, fra Christian Benzon i 1730 blev byfoged, til købmandsgården på Vestergade blev solgt efter hans oldebarns død. Det var den købmandsgård, der blev til Freys Hotel. Vi har beretninger om familien, især om byfogden, men ingen arkivalier.

Asger Nørlund Christensen ville bygge et skib efter en af skibsbygger Benzons tegninger. Tegningerne fandt han på Søfartsmuseet i Helsingør, men blev så optaget af familien, at han udgav en bog, først og fremmest med skibsbyggerens fantastiske tegninger, men også med familiehistorien.

Her til generalforsamlingen er bøgerne lagt frem, men man er altid velkommen til at komme og se dem på Arkivet.

Det er ikke altid, det bliver til en bog. Ole Lenarth Nielsen har skrevet Stubbekøbing-Nykøbing-Nysted-Banens historie i to artikler i "Togfløjten", der udgives af en støtteforening for veterantogsforeningerne.

I "Husker du vor skoletid" har vi kun bidraget med 2 billeder og lige så mange artikler. Det er en bog med skolebilleder - mange dejlige billeder, hvor man blandt andet kan følge, hvornår man kunne begynde at smile på billeder. Bogen dækker 100 år - fra 1880 til 1980, men man skal helt op i tyverne, før man får de første smil.

Det var en alvorlig sag at blive fotograferet, og der har været lang eksponeringstid, så man har skullet sidde stille.

De fleste, der kommer her, kommer for at se, hvad vi har om deres familie, deres ejendom, skolebilleder eller deres forening, f.eks. hvis man skal have jubilæum og gerne vil have rede på historien. Især hvis man skal holde festtalen.

Det kan selvfølgelig også blive til et hæfte, som f.eks. Nørre Ørslev Gymnastikforenings 125 år eller Stubbekøbing Sejlklubs 70 år.

Og det er også derfor, det er så vigtigt at huske at få afleveret sin forenings referater, også selv om de ikke længere står i protokoller. Så længe, det var protokoller, var der da en chance for, at en eller anden fandt dem på loftet - måske først mange år efter, de var udskrevet, og en formand eller sekretær ikke havde fået afleveret dem videre. Den mulighed findes nok ikke, hvis de ligger som løbblade, på en PC som ikke virker mere eller på en diskette, som vi dårligt kan huske, hvordan ser ud, og vi kan i al fald ikke se, hvad der er på den. Og sådan går det med elektronikken, den ændrer sig, udvikler sig og bliver bedre med flere muligheder, men vi glemmer nemt at få det gemt med.

Mødereferater og især generalforsamlingsreferater fortæller vigtige historier om vores sted og vores tid.

Og det er også det, vi, arkiverne i Guldborgsund kommune, prøver at komme ud med i vores kampagne, hvor vi i høj grad appellerer til foreningerne, for vi kan se, at vi kommer til at mangle deres historie. Og det gjorde ikke så meget, hvis de bare gemte den selv, men med den udskiftning, der tit er i bestyrelser, så er det bare ikke det, der sker.

Så kan man senere undre sig over, at vi ikke har det på arkivet, men det kræver altså, at nogen afleverer det. Så skal vi nok passe på det.

Forsiden af kortet som er en del af arkivernes "reklamefremstød"

- bagsiden af kortet

Nu er vi ved at komme rigtig i gang igen, de frivillige medarbejdere må komme, vi vil meget gerne have besøg, og det har vi da heldigvis også haft, bl.a. fik vi i sidste uge billeder og erindringer fra Generalens lysthus og Hegnsmandshuset i Tunnerup.

Vi har planlagt Årsskriftet, så nu går det vel på normal vis igen - håber jeg.

Jeg vil gerne sige tak til Lokalhistorisk Forening for det gode samarbejde, til Tine og de frivillige medarbejdere og til alle jer, der støtter op om lokalhistorien.

Karin Suhr Rasmussen

Formandens beretning ved generalforsamlingen den 21. juni 2021

Siden vi sidst holdt generalforsamling og siden vi sidst har været samlet i Lokalhistorisk har vi mistet flere af vore medlemmer, heraf to som påtog sig særlige opgaver i foreningen.

Gunvor Fisker døde sidst i oktober med corona. Gunvor har i mange år spillet til fællessang når vi var samlet her. Forud for vore møder talte vi sammen i tlf. Disse samtaler så vi begge hen til og det var altid let at blive enige om, hvad der skulle synges. Det sidste møde, vi delte var i september, hvor Gunvor ringede for at melde sig selv og Isa til mødet. ”Men vi kan ikke synge”, sagde jeg. Nej, svarede Gunvor, nu er det sådan, men vi glæder os meget til at komme for at høre foredraget.

Tæt på jul døde Inge Jakobsen efter kort tids alvorlig sygdom. Ved sidste generalforsamling blev Inge valgt som suppleant til vores bestyrelse. Derudover har Inge siden hun flyttede til Stubbekøbing været et aktivt medlem i vores forening – i begyndelsen sammen med sin mand. Det var med glæde hun svarede ja, da jeg sidste år spurgte, om hun havde lyst til at være suppleant i vores bestyrelse. Det blev et kort men godt samarbejde.

Vi vil bevare mindet om dem begge og med glæde tænke på den tid, de tog del i vores fællesskab.

Da vi sidste gang holdt generalforsamling – den 20. februar 2020 – så vi naturligvis tilbage på et år og dernæst lidt frem mod året 2020, hvor det nye program var klar og skulle begynde med et møde den 26. marts. Vi havde på generalforsamlingen ingen tanke om, hvad der ventede os.

Danmark blev lukket ned den 11. marts. Mødet i marts blev aflyst. Det samme gjorde mødet i april. I maj havde vi ikke planlagt en tur, som vi plejer, hvilket i situationen var meget godt. Og så blev det sommer. Sidst i august var vi på tur til den nye Storstrømsbro og efterfølgende på Vig-gården, hvor vi nød en dejlig middag og næsten glemte den virus, der fandtes i vores land og i verden. Den 17. september var der igen et møde i vores program. Det blev gennemført med de restriktioner, der på den tid var gældende. TILMELDING, maks. 25 + sprit, ingen sang og ingen kaffe. Vi var 25 og ingen ankom uden tilmelding. Det var flot.

Museumsinspektør Marie Brinch, Museum Lolland-Falster holdt et godt og levende foredrag om livet på Maribo kloster efter reformationen og de til tider massive problemer, der opstod mellem de gamle, konservative nonner og de unge adelsfrøkner. Der var begejstring i forsamlingen – og nu hvor der ikke sker så meget – I må i denne forening endelig fortsætte. Vi kommer, blev der sagt, da vi hilste farvel. Jeg var ikke helt glad, da vi gik derfra. Tænk, hvis nogen var blevet smittet den aften. Det kunne godt give lidt bøvl.

Den 22. oktober skulle vi efter programmet have besøg af Kurt I. Frederiksen, Høng. Altså fra et ganske andet område, hvor corona endda var i fremgang. Det ændrede vi, således at vi i stedet havde besøg af vicepolitiinspektør Søren Ravn Nielsen, Sydsjællands og L-F Politi. Søren Ravn Nielsen fortalte ud fra egne oplevelser om udviklingen i politiet gennem de sidste 40 år.

Den aften vidste vi, at nye restriktioner ville komme næste dag og at et forsamlingsloft på 10 var på tale. Derfor besluttede vi at aflyse november-mødet.

Samtidig tog vi i bestyrelsen en anden beslutning. Vi havde hen

over sommeren fået nye medlemmer, som så hen til at komme til vores møder og nu var det afløsning efter afløsning.

Bestyrelsen besluttede derfor at omdele Årsskrift 2020 til samtlige medlemmer, der var bosiddende i vores område som en kompensation for de manglende møder. Og naturligvis også for at udbrede kendskabet til årsskriftet. Tak til bestyrelsen, der både tog godt mod ideen men også sørgede for omdelingen. En meget mobil bestyrelse, der gerne vil både gå og cykle. Den 2. december var bestyrelsen samlet på arkivet for at pakke og fordele årsskrifter. Derefter standsede alle aktiviteter.

En aften med højskolesangbogen i januar blev aflyst. Den skal nok komme igen

Generalforsamling 18. februar 2021 blev udsat - derfor er vi her NU – den 21. juni 2021

28. april bestyrelsesmøde. Det blev til et lidt mindre program, som vi udsendte eller uddelte den 26. maj. Samme dag blev skabelonen til et årsskrift dannet.

Til sidst vil jeg sige lidt om forfatteraftener.

Nogle af jer har måske i Folketidende eller Ugeavisen læst, at et spirende samarbejde var på vej mellem Biblioteket, Lokalhistorisk Arkiv og Lokalhistorisk Forening – corona har bestemt været med til at gøre spiringstiden både lang og lidt vanskelig. Den første forfatteraften blev holdt den 10 maj. Anna Elisabeth Jessen ”Om 100 år” 1914-2014. Kun 25 måtte deltage.

Sammendrag fra et møde, der blev holdt fornylig mellem de 3 parter er følgende:

Lokalhistorisk Forening ønsker at deltage i én årlig forfatteraften, som gerne skal være af lokalhistorisk karakter. Der skal være mu-

lighed for, at mindst 50 personer kan deltage i mødet
Der dækkes ikke op ved borde, som vi plejer. Der begyndes med
fællessang. Det tilstræbes, at disse forfatteraftener kommer med i
vores program

Førstkommende fælles forfatteraften med Jesper Wung Sung og
bogen Kvinde set fra ryggen – en meget lokal bog - er fastsat til
tirsdag den 26. oktober 2021 kl. 19 på Biblioteket.

Vi er for tiden 128 medlemmer.

Foreningen har igen i år modtaget 2000 kr. fra Det Classenske
Fideicommis. Det er vi naturligvis meget taknemmelige for. På
vegne af Lokalhistorisk Forening vil jeg sige tak til:
Arkivet v/Karin for hjælp og gode idéer, især ved udarbejdelsen
af årsskriftet.

Tak til de, der hver uge giver af deres tid til arkivet.

Tak til bestyrelsen for godt og loyalt samarbejde.

Sidst men ikke mindst skal der lyde en stor tak til jer medlemmer
for interesse for vore arrangementer og trofasthed mod forenin-
gen.

Solvejg Mølbjerg

Bliv medlem af

LOKALHISTORISK FORENING
STUBBEKØBING

Nærmere oplysninger fås hos:

Solvejg Mølbjerg	30 58 33 41
Kjeld Mikkelsen	21 77 77 11
Ingrid Hoffmann	20 98 55 18
Mogens Hansen	24 82 94 87
Nina Hansen	21 68 25 39

Eller på Lokalhistorisk Arkiv, telf. 54 73 15 68
arkivleder Karin Suhr Rasmussen